

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060301

DOM
2018-11-09
Stockholm

Mål nr
P 4251-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-04-06 i mål nr P 3334-17, P 3669-17, P 4059-17, P 4428-17, P 4816-17 och P 407-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

LE

Ombud: PS

Motpart

Miljö- och byggnadsnämnden i Vara kommun
Stora Torget 8
534 81 Vara

SAKEN

Utdömande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens dom.

Dok.Id 1448939

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00–16:30
---	---	--	---------------------------------	---

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

LE har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska i första hand avslå ansökan om utdömande av vite och i andra hand jämka vitet till ett skäligt belopp.

Miljö- och byggnadsnämnden i Vara kommun (nämnden) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

LE har hänvisat till vad han anfört i mark- och miljödomstolen och tillagt bl.a. följande:

Han har haft rätt att förvara gjuteriutrustningen på fastigheten under avvecklingen av gjuteriverksamheten utan att behöva ansöka om bygglov för upplag. Han vidhåller att föreläggandet varit otydligt och att han haft befogade skäl att tro att föreläggandet avsåg skrotupplaget eftersom det var det enda upplag som fanns. Det förhållandet att föreläggandet inte varit så tydligt utformat att han kunnat förstå vad han hade att iaktta för att efterkomma det utgör i vart fall ett skäl för jämkning av vitet.

Nämnden har anfört bl.a. följande:

LE har inte förelagts att ta bort skrot utan att ta bort det upplag som finns på hans fastighet i strid med det beviljade bygglovet från 1996. Kort tid efter att nämnden förelade LE att rätta sig efter tidigare beviljat bygglov från 1996 inkom han med en ansökan om bygglov för upplag av skrot samt uppställning av containrar på västra sidan av fastigheten. Nämnden avslog ansökan om bygglov för upplag. LE har uppenbarligen själv varit med på att bygglov behövde sökas för upplaget. Vidare framgår det tydligt av föreläggandet tillsammans med fotobilagan vilken egendom som ska forslas bort. Av föreläggandets ordalydelse kan inte utläsas att det skulle vara begränsat till skrot och det har inte funnits någon befogad anledning för LE att tro att föreläggandet skulle vara begränsat på det sättet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har gått igenom LEs överklagande och utredningen i övrigt inklusive de ljud- och bildupptagningar som har gjorts i mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning. Mark- och miljödomstolens dom ska därför fastställas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2018-11-30

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsrådet Margaretha Gistorp, tekniska rådet Inger Holmqvist och hovrättsrådet Li Brismo, referent.

Föredragande har varit David Sandberg.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-04-06
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr P 3334-17
P 3669-17
P 4059-17
P 4428-17
P 4816-17
P 407-18

PARTER

Sökande

Miljö- och byggnadsnämnden i Vara kommun
Stora Torget 8
534 81 Vara

Motpart

LE

Ombud: PS

SAKEN

Ansökan om utdömande av vite

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förpliktar LE, att till staten betala 120 000 kr i vite.

Dok.Id 388542

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.vanersborgstingsratt.domstol.se	0521-27 02 80	måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Vara kommun (nedan nämnden) beslutade den 24 februari 2016 att förelägga LE vid löpande vite om 20 000 kr för varje hel kalendermånad, att senast två månader efter delgivning ta bort upplag på fastigheten X som inte följer bygglov daterat den 31 januari 1996.

LE överklagade beslutet till länsstyrelsen och sedan till mark- och miljödomstolen, som ändrade beslutet endast på så sätt att tiden för när beslutet om rättelseföreläggande skulle vara efterföljt bestämdes till två månader efter att beslutet vunnit laga kraft (dom 2017-03-01 i mål nr P 3779-16). Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen, som den 18 april 2017 beslutade att inte bevilja prövningstillstånd. Därmed vann beslutet om vitesföreläggande laga kraft (Mark- och miljööverdomstolens mål nr P 2793-17). Sista dag för att följa föreläggandet blev följaktigen den 19 juni 2017.

Nämnden har successivt ansökt om utdömmande av vite enligt vitesföreläggandet beträffande flertalet kalendermånader. Varje ansökan har lagts upp i ett eget mål hos mark- och miljödomstolen. Målen, vilka gäller kalendermånaderna juli, augusti, september, oktober, november och december 2017, har handlagts som sambandsmål.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har ansökt om att LE ska förpliktigas att betala förelagt vite om

- 20 000 kr avseende kalendermånaden juli 2017 (mål nr P 3334-17);
- 20 000 kr avseende kalendermånaden augusti 2017 (mål nr P 3669-17);
- 20 000 kr avseende kalendermånaden september 2017 (mål nr P 4059-17);
- 20 000 kr avseende kalendermånaden oktober 2017 (mål nr P 4428-17);
- 20 000 kr avseende kalendermånaden november 2017 (mål nr P 4816-17); samt

- 20 000 kr avseende kalendermånaden december 2017 (mål nr P 407-18).

Till stöd för sina ansökningar har nämnden anfört i huvudsak följande.

LE har inte tagit bort det upplag som saknar bygglov på fastigheten i enlighet med tidigare givet lov (31-01-1996). Nämnden har vid tillsynsbesök på fastigheten den 23 augusti 2017, den 5 september 2017, den 6 oktober 2017, den 7 november 2017, den 5 december 2017 och den 15 januari 2018 konstaterat att LE inte efterkommit föreläggandet.

Nämnden har inte förelagt LE att ta bort det skrot som ligger på hans fastighet, utan att ta bort det upplag som finns på hans fastighet i strid mot det beviljade bygglovet från 1996. LE har medvetet låtit utrustning från tidigare verksamhet stå kvar på den västra delen av fastigheten där det inte har beviljats bygglov för upplag. Föreläggandet om vite anger tydligt att LE ska ta bort upplag som inte följer tidigare bygglov från 1996. Nämnden har ingen synpunkt på om det upplag som förvaras på den västra sidan av fastigheten utgör skrot eller ej.

Föreläggandet är lagligen grundat, adressaten har tidigare fått del av beslutet, det har vunnit laga kraft och det har överträtts. LE har haft faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet, det har inte funnits giltigt hinder att inte följa föreläggandet. Skäl för jämkning av vitet föreligger inte. LE ska alltså förpliktas att betala vite om 20 000 kr per kalendermånad såvitt avser kalendermånaderna juli, augusti, september, oktober, november och december 2017.

Nämnden har till stöd för sin talan bland annat gett in fotografier från tillsynsbesöken.

LE har i första hand motsatt sig att något vite döms ut och i andra hand gjort gällande att vitet ska jämkas. Han har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Han har rättat sig efter nämndens föreläggande och vitet ska därför inte dömas ut. Föreläggandet ska tolkas som att det endast avser borttagande av skrot. Den egendom som förvaras på den del av fastigheten som saknar bygglov utgör inte skrotupplag. Om föreläggandet ska tolkas som att det omfattar all egendom och inte bara skrot så är det i vart fall inte tillräckligt tydligt utformat för att det skulle stå klart för honom att detta innebar en skyldighet att forsla bort annan egendom än just skrotupplaget.

Han ansökte och beviljades 1996 bygglov för upplag av skrot på den östra delen av sin fastighet, bl.a. med villkoret att ingen del av upplaget, av skrot, fick befinna sig närmare fastighetens olika gränser än vissa bestämda avstånd. Det har i anledning av skrotupplaget allt sedan år 2005 förekommit ett antal kontroverser mellan nämnden och honom. Samtliga dessa mellanhavanden har rört verksamheten bestående i mellanlagring av skrot. Han bedrev tidigare även verksamhet bestående i gjutning av betongtrappor, vilken var förlagd till den västra delen av fastigheten, medan skrotupplaget var förlagd till den östra sidan. Han lade ner betonggjutningen i början på 2010-talet och trodde då felaktigt att han utan ytterligare bygglov fick använda även den västra delen av fastigheten för skrotupplaget, och kom att lagra skrot där. Han blev i februari 2016 förelagd vid vite att bortforsla upplag från den västra sidan av fastigheten. Med hänsyn till den nu beskrivna bakgrunden uppfattade han att nämndens beteckning ”upplag” var synonym med ”skrotupplag”. Han begärde anstånd med att forsla bort skrot och meddelade att han avsåg att ansöka om bygglov. Han ansökte sedan om bygglov för upplag av skrot samt uppställning av containrar. Efter att Mark- och miljööverdomstolen under april 2017 avslagit hans bygglovsansökan och överklagande beslöt han, för att efterkomma föreläggandet, att flytta bort allt skrot från den västra sidan av fastigheten och istället förvara den utrustning han använt i gjuteriverksamheten där. Utrustningen var till stor del förvarad i containrar. På den västra sidan av

fastigheten förvaras även lastbilsflak och containrar som används i hans åkeriverksamhet. Skrot förekommer på den västra delen endast vid transport till eller från skrotupplaget på den östra delen av fastigheten.

Han hade inte en tanke på att föreläggandet kunde avse något annat än att flytta bort det skrotupplag som fanns på västra delen av fastigheten. Genom att flytta bort allt skrot ansåg han sig ha uppfyllt föreläggandet till fullo. Han uppfattade att nämndens ansökningar om utdömmande av vite berodde på att nämnden trodde eller ansåg att den gjuteriutrustning som förvarades på västra sidan utgjorde skrot. Om han hade förstått att föreläggandet även kunde avse utrustning från gjuteriverksamheten hade han naturligtvis inte låtit egendomen stå kvar och medvetet dragit på sig viten om 20 000 kr per månad under flera månader.

Den egendom som förvaras på västra delen av fastigheten utgör inte ett upplag, i vart fall inte ett bygglovspliktigt upplag, eftersom det inte är av sådan omfattning eller varaktighet som krävs. Det skrot som ibland förekommer på den västra sidan av fastigheten ligger enbart där tillfälligt och utgör därför inte ett bygglovspliktigt upplag.

Om han anses ha överträtt föreläggandet utgör otydligheten i föreläggandet en giltig ursäkt att inte följa föreläggandet och i vart fall skäl för jämkning. Detsamma gäller det förhållande att han rent faktiskt inte förstått att föreläggandet avsåg annat än skrot.

LE har till stöd för sin talan gett in bland annat 1996 års beslut om bygglov samt korrespondens med nämnden.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har den 20 februari 2018 hållit sammanträde och syn i målet. LE har på egen begäran hörts som part.

Det har framkommit i målet att LE har bygglov för upplag och insynsskydd beviljat år 1996. I beslutet om bygglov anges att ingen del av upplaget, av skrot, får befinna sig närmare väggkant som i väster gränsar mot Y än 19 meter, samt närmare än 2 meter mot Z. Nu aktuellt vitesföreläggande avser upplag på ett område av fastigheten där upplag inte får placeras enligt bygglovsbeslutet.

Domstolens prövningsram

I mål om utdömning av vite har mark- och miljödomstolen framför allt att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft, om det är lagligen grundat, om det har överträtts, och om adressaten haft faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vite ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet förlorat sin betydelse samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka det. (Jfr 2 och 9 §§ lag om viten)

Därtill kommer att det för utdömning av vitet också krävs att föreläggandet är tillräckligt tydligt utformat för att det ska stå klart för adressaten vad denne ska göra för att undgå att vitet döms ut. Vid bedömningen av om föreläggandet har varit tillräckligt tydligt ska det beaktas att det är ett väsentligt rättssäkerhetskrav att myndigheter och enskilda kan inrätta sig efter lagakraftvunna beslut. I fall där föreläggandet har överprövats av länsstyrelsen samt mark- och miljödomstolen och båda dessa instanser godtagit föreläggandets utformning, bör föreläggandet underkännas endast om det inte tillkommit i laga ordning eller om det innehåller något väsentligt eller uppenbart fel. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom 2017-01-24 i mål P 3669-16).

Är föreläggandet lagligen grundat?

Om det på en fastighet har vidtagits en åtgärd i strid mot plan- och bygglagen (PBL) eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förelägga den som äger fastigheten att vidta rättelse inom en viss tid (rättelseföreläggande) (11 kap. 20 § PBL). Ett sådant rättelseföreläggande får

förenas med vite (11 kap. 37 § PBL). Om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna, får vite föreläggas som löpande vite (4 § lag om viten).

Enligt 6 kap. 1 § 2 plan- och byggförordningen (PBF) krävs det bygglov för att anordna, inrätta, uppföra, flytta eller väsentligt ändra upplag.

Nämnden har förelagt LE att ta bort upplag från ett område på hans fastighet där bygglov för upplag saknas. Mark- och miljödomstolen kan därmed konstatera att vitesföreläggandet är lagligen grundat.

Har LE underlåtit att efterfölja föreläggandet?

LE har invänt att föreläggandet endast innebär en skyldighet att ta bort skrotupplag och att den egendom som under aktuell tidsperiod stått på den del av fastigheten som föreläggandet avser inte utgör skrot.

Mark- och miljödomstolen noterar att det utifrån ordalydelsen i nämndens vitesföreläggande inte kan utläsas att föreläggandet skulle vara begränsat till sådan förvarad egendom som anses vara skrot. Det ord som används i föreläggandet är just ”upplag”. Mot denna bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen att föreläggandet inneburit en skyldighet att ta bort den förvarade egendomen som utgör ett upplag, utan någon begränsning till egendom som anses vara skrot.

LE har vidare gjort gällande att den egendom som förvaras på den västra delen av fastigheten inte utgör ett upplag och i vart fall inte ett bygglovspliktigt upplag. Han har i detta sammanhang hänvisat till att det inte är fråga om förvaring av sådan omfattning eller varaktighet som krävs, samt till att det material som förvaras varaktigt på platsen hänför sig till hans tidigare gjuveriverksamhet och åkeriverksamhet.

Av förarbetena till PBL framgår att omfattande varuförråd eller materialförråd som förvaras utomhus är att betrakta som upplag, även om det är endast tillfälligt, samt att ett litet förråd också ska betraktas som upplag om det är permanent. Vidare kan i

förarbetena utläsas att upplag endast torde föreligga när uppläggningsen i någon mån är självständig i förhållande till annan verksamhet, såsom jordbruk eller industri (prop. 1985/86:1 s. 685).

Utifrån de fotografier som finns tillgängliga i målet samt de iakttagelser som gjorts vid synen bedömer domstolen att det rör sig om ett omfattande lager av egendom som inte endast tillfälligt förvaras på fastigheten. Vidare har framkommit att egendomen saknar direkt koppling till någon pågående verksamhet på ett sådant sätt som krävs för att det inte ska vara fråga om ett upplag i PBF:s mening. Mark- och miljödomstolens bedömning är därmed att förvaringen av egendom på aktuell del av fastigheten utgör ett bygglovspliktigt upplag. Som domstolen funnit ovan innebär vitesföreläggandet en skyldighet att ta bort detta upplag.

Nämnden har gjort tillsynsbesök på fastigheten i augusti, september, oktober, november och december 2017 samt i januari 2018. Av fotografierna från dessa besök framgår att upplaget vid dessa tidpunkter alltjämt fanns kvar på platsen och alltså inte hade tagits bort. Det är härigenom bevisat att LE har underlåtit att efterfölja vitesföreläggandet under kalendermånaderna juli - december 2017.

Är föreläggandet tillräckligt tydligt?

LE har gjort gällande att föreläggandet inte är tillräckligt tydligt utformat, med hänvisning till att det inte tydligt framgår att kravet på borttagande omfattar all förvarad egendom, inklusive utrustning från den tidigare gjuververksamheten. Han har uppgett att han trodde att föreläggandet bara avsåg skrot.

Mark- och miljödomstolen har ovan funnit att föreläggandet rent faktiskt inneburit en skyldighet att ta bort den förvarade egendom som utgör ett upplag, utan någon begränsning till egendom som anses vara skrot. Vad som ska bedömas i detta sammanhang är huruvida föreläggandet var tillräckligt tydligt för att LE skulle förstå denna innebörd. Som framgått ovan ska i denna bedömning tas hänsyn till att vitesföreläggandet har överprövats av länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen, som båda har godtagit föreläggandets utformning.

Vitesföreläggandet hänvisar till det upplag som inte följer bygglovet från 1996. I 1996 års beslut om bygglov nämns ordet ”skrot”. Där anges bland annat följande ”ingen del av upplaget, av skrot, får (...)”. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning medför denna formulering dock inte i sig att vitesföreläggandet innehåller en sådan allvarlig oklarhet att föreläggandet inte kan läggas till grund för utdömmande av vitet. Detta särskilt eftersom föreläggandets ordalydelse inte innehåller ordet ”skrot”, utan det endast talas om ”upplag” där.

Varken i LEs tidigare kontakter med miljöförvaltningen eller i övrigt har det, enligt domstolen, framkommit några omständigheter som gett LE en befogad anledning att tro att föreläggandet bara avsåg en del av den egendom som förvarades på den berörda delen av fastigheten. Det ska också noteras att det är anordnande av ”upplag” som är bygglovspliktigt, vilket LE får förutsättas ha känt till mot bakgrund av hans tidigare bygglovsansökningar.

När föreläggandet läses i sin helhet, tillsammans med fotobilagan, anser mark- och miljödomstolen att det med tillräcklig tydlighet framgår vilken egendom som skulle avlägsnas. Mark- och miljödomstolens bedömning är alltså att föreläggandet är tillräckligt tydligt för att LE skulle förstå vad han hade att iaktta för att undgå att vitet döms ut.

Övriga förutsättningar för utdömmande av vitet

Domstolen konstaterar att LE haft rättslig och faktiskt möjlighet att efterleva föreläggandet, att föreläggandet delgetts honom samt vunnit laga kraft och att ändamålet med vitet inte har förlorat sin betydelse.

Mark- och miljödomstolen konstaterar vidare att det inte finns något hinder mot att i ett sammanhang döma ut vite för flera efterföljande perioder när det är fråga om ett löpande vite som bestämts till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts. (Jfr de begränsningar som finns i 9 § andra stycket lag om viten beträffande vitesförelägganden där vitet ska betalas varje gång ett förbud eller liknande föreskrift överträds).

Finns det särskilda skäl till att jämka vitet?

Enligt 9 § första stycket lag om viten får vitet jämkas om det finns särskilda skäl till det.

Vad LE har uppgett om att han inte förstått föreläggandets innebörd utgör inte skäl för jämkning. Mark- och miljödomstolen finner inte heller att det totala vitesbeloppets storlek om 120 000 kr ger anledning att jämka vitet. Enligt mark- och miljödomstolen saknas alltså särskilda skäl för jämkning.

Avslutningsvis

Mark- och miljödomstolen har bedömt att samtliga förutsättningar för utdömande av vite är uppfyllda. Detta innebär, bland annat, att domstolen funnit att vitesföreläggandet är tillräckligt tydligt och att LE har underlåtit att följa föreläggandet. Vite ska därmed, i enlighet med nämndens ansökningar, dömas ut med totalt 120 000 kronor beträffande kalendermånaderna juli - december 2017.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV425)

Överklagande senast den 27 april 2018. Prövningstillstånd krävs.

Victoria Lönn

Rolf Dalbert

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Victoria Lönn, ordförande, och tekniska rådet Rolf Dalbert. Föredragande har varit beredningsjuristen Emelie Karlsson.